

БОРОТЬБА З КАНЦЕЛЯРИТОМ І НАУКОВИМ ЖАРГОНОМ (ІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ)

Стаття містить порівняльний огляд боротьби зі спотвореннями ділового та наукового стилів у Сполучених Штатах Америки та Російській Федерації. Зроблено висновок про те, що позитивний досвід цієї боротьби має бути використаний і в українських мовних реаліях.

Ключові слова: діловий стиль, науковий стиль, новомова, канцелярит, науковий жаргон, англійська мова, російська мова, українська мова.

Широковживаний у суспільних науках термін *новомова* (*newspeak*) запровадив, як відомо, англійський прозаїк Дж. Орвелл у романі-антиутопії «1984» (1949). Нині цим терміном позначають двозначно-евфемістичне мовлення, що його використовує політична пропаганда тоталітарних країн. Проте сам Дж. Орвелл обсяг терміна витлумачував дещо ширше — як маніпулятивне мовлення, покликане не так висловлювати, як приховувати справжні думки й наміри. Причому не лише в царині політики, а й у справочинстві та науковій комунікації. Відповідне явище він докладно описав за три роки до виходу свого славновісного роману — в есе «Політика та англійська мова» (1946) [19].

Англійська мова, зазначає Дж. Орвелл, виявляє ознаки занепаду, бо її дедалі частіше використовують задля маніпуляцій. У цьому контексті прозаїк критично аналізує тексти англійських професорів, показуючи, що вони мислять поверхово, думки організовують недбало, слова добирають неточно, уникають конкретики і яскравих образів. Замість простих дієслівних присудків уживають розщеплені присудки, замість герундіальних — номінальні звороти, замість активного — пасивний стан. Найбільше наукове мовлення потерпає від засилля штампів, тобто слів і зворотів, які не мають змісту й, по суті, нічого предметного не повідомляють. Трапляються навіть цілі абзаци, практично повністю беззмістовні. Нанизувати штампи нескладно, адже так авторові не треба думати самому.

Прикметна риса «новомовних» текстів — надуживання запозички: «Поганих авторів, надто в галузях науки, політики й соціології, переслідують думка, що латинізми й грецизми шляхетніші за слова давньоанглійського походження» [19, с. 221]. Лавина запозичень запинає предмети, стираючи їхні обриси й скрадаючи деталі. «Ніколи, — радив прозаїк, — не вдавайтеся до чужих або наукових слів, як і до жаргону, якщо можете підшукати відповідник з розмовної мови» [19, с. 228]. Він був певен, що політичну й наукову новомову можна викоренити, якщо розвінчувати й виставляти на посміх тих, хто нею послуговується.

За дванадцять років після виходу орвеллівського нарису стаття на схожу тему з'явилася на сторінках московської «Літературної газети». Автор, відомий російський поет і літературознавець українського походження Корній Чуковський, назвав статтю власно придуманим убивчим терміном «Канцелярит». Її розширений варіант пізніше увійшов окремих розділом у книжку Корнія Чуковського про культуру російської мови «Жива як життя» (1962) [10, с. 467–641], яка зажила великої популярності й не раз була перевидана (востаннє — 2014 [9]).

Під канцеляритом нині розуміють сухе, безвиразне, пересичене штампами бюрократичне мовлення. Проте, як і у випадку з новомовою, автор терміна поширював його й на недолугий стиль наукової та навчальної літератури. Канцелярит, писав Корній Чуковський, міцно розкоренився в шкільних підручниках, критичних статтях і навіть у дисертаціях, особливо з гуманітарних наук [10, с. 589]. Як можна, дивувався він, писати про літературних класиків, справжніх майстрів слова, повстяно-недорікуватими фразами, як-от *лінія відсутності, фронт нерозуміння, у силу слабкості світогляду, смуга застою, показ Пушкінін* тощо.

Ознаки, що їх Корній Чуковський виявив у канцеляриті, багато в чому збігаються з ознаками новомови: тут і незграбні тавтології, і розщеплені присудки, і витіснення дієслів віддієслівними іменниками, і нанизування іменників у родовому відмінку, і довжелезно-заплутані речення. Найгірше ж те, що канцелярит загрозливо метастазує в інші стилі, навіть у побутову мову («Дівочка, ты по какому вопросу плачешь?»). Корній Чуковський уважав, що цей тип мовлення розквітнув десь у середині 1930-х років, а на початок 1960-х уже почав

виходити з ужитку [10, с. 589]. Одначе тут шановний автор погрішив проти істини, видав бажане за дійсне. Бо насправді канцелярит у всіх своїх проявах зародився набагато раніше, а після 1960-х років не тільки не занепав, а розбуявся ще більше.

Оскільки Корній Чуковський читав англomовних авторів в оригіналі, заманливо припустити, що ідею канцеляриту йому міг навіть згаданий орвеллівський нарис. Та підтвердженнь цьому не маємо. Якщо твори «антирадянщика» Дж. Орвелла й доходили до СРСР, то потрапляли не в книгарні, не в бібліотеки, а прямісінько в спецхран. У спецхран Корній Чуковський допуску явно не мав, а Велику Британію по війні відвідав лише у травні 1962 р., уже після появи своєї статті в «Літературній газеті» (9 і 16 вересня 1961 р.). Констатуючи буйний розквіт канцеляриту в діловому та науковому стилях, письменник і словом не обмовився про те, що він так само буйно квітнув і в мові радянської політики: виступах партійних «вождів», газетних передовицях і загалом у всій агітаційно-пропагандистській літературі. Чому не обмовився — зрозуміло. Та можемо не сумніватися, що, якби не цензурні рогатки, Корній Чуковський вивів би політичний канцелярит на чисту воду так само влучно й фахово, як пізніше це зробив швейцарський славіст П. Серіо у своїй відомій книжці «Аналіз радянського політичного мовлення» (1985).

Отже, ми бачимо, що англійський і радянський письменники під назвами *новомова* та *канцелярит* описали, по суті, те саме явище (або, принаймні, явища того самого ряду). І при цьому розкритикували його як незугарне спотворення літературного мовлення.

Цей збіг — цікавий сам по собі. Та ще цікавіше простежити, як демократичне й тоталітарне суспільства зреагували на такого роду критику. Бо якщо мовне явище викривають і засуджують як неприродне, ненормальне, стилістично та етично аномальне, відразу ж постає запитання: чи треба з ним боротися? І якщо треба, то як саме? Чи годяться для цього, скажімо, інституційні засоби — законодавство, підзаконні, відомчі акти тощо?

У ліберально налаштованого сучасника наміри боротися з мовними явищами, хай і небажаними, можуть викликати зрозумілу насторогу: чи не переросте, бува, ця боротьба в чергову кампанію мовних

репресій? Сумніви та побоювання небезпідставні, особливо в нинішню добу посттоталітаризму. Але треба розуміти, що обмежувальні заходи — той самий дієвий інструмент мовної політики, як і заохочування. Щоб у цім пересвідчитися, звернімося до практики державного впливу на мововжиток не абиде, а в твердині світової демократії — Сполучених Штатах Америки. Мова піде про боротьбу з місцевим канцеляритом (bureaucratese).

Скільки існує бюрократія, стільки вона прагне виправдати своє існування. Щоб створити в очах платників податків видимість бурхливої роботи, американське чиновництво ще від початку ХХ ст. вподобало вдаватися в документах до закладних слів, задовгих, надто закручених фраз, пасивних зворотів. Ці словесні обладунки, ясна річ, справляли на громадян «солідне» враження, та разом з тим неабияк утруднювали їхню взаємодію з органами влади. Дійшло до того, що пересічний американець попросту перестав розуміти адресовані йому закони, акти, постанови, інструкції, листи. Урешті-решт у 1950 рр. залунали настійливі заклики спростити мову ділових паперів. Невдовзі зорганізувався громадянський «Рух за ясну мову» («Plain Language Movement»). Його чільна ідея полягала в тому, що права людини й соціальна справедливість передбачають повселюдний вільний доступ до освітньої, медичної, юридичної та фінансово-економічної інформації. Причому всі закони й документи повинні бути викладені зрозуміло для всіх. Кожен американець має право знати, як працює уряд, що роблять чиновники і чого від них можна очікувати. Одним з ідейних натхненників руху став фахівець із читабельності текстів Рудольф Флеш, відомий також як відкривач цінних лексико-статистичних закономірностей.

Сполученим Штатам віддавна притаманне те, що тепер прийнято називати «зворотним зв'язком»: більшість американців шанують закон, виконують його приписи, але при цьому вправі розраховувати, що державні структури чуйно дослухатимуться до їхніх побажань, вимог і пропозицій. Це і є реальна демократія. Тим-то заклики активістів «Руху за ясну мову» не лишилися «голосом у пустелі». Починаючи з 1970-х років, уряд США спеціально зобов'язує чиновників спілкуватися з громадянами просто, ясно, зрозуміло, уникаючи канцеляриту, а державні акти та розпорядження писати загальноприступною

(in layman's terms) мовою. Укази, скеровані на боротьбу з бюрократичним жаргоном, видавали президенти Р. Ніксон (1972), Дж. Картер (1978), Б. Клінтон (1998), Б. Обама (2010). Проста мова, йшлося в указі Б. Клінтона, робить урядування більш відповідальним і приступним, «заощаджує державним органам і приватним структурам час, зусилля та кошти» [21, с. 289]. Окремі штати прийняли навіть спеціальне законодавство, що регулює вживання ділової англійської мови. Настільною книжкою для держслужбовців стали «Рекомендації розробникам документів» («*Guidelines for Document Designers*»), що багаторазово перевидавалися. За президентства Б. Клінтона чиновників, котрі досягли найбільших успіхів у вживанні простої мови, відзначали спеціальною нагородою «Ні канцеляриту!» («No Gobbledygook Award») [докл. див.: 11; 22; 23].

Можливо, боротьба з канцеляритом дає плоди завдяки рисам американського національного характеру. Американці, як відомо, щоб полегшити собі життя, прагнуть усе спрощувати. Причому будь-де: в управлінні, бізнесі, архітектурі, медицині, одязі, навіть кулінарії (звідси – традиція продавати в крамницях готову їжу чи напівфабрикати). Звідси ж і спрощування в американському варіанті англійської мови (у вимові, правописі, вживанні часових форм дієслова тощо). Напевно, з цієї ж причини саме в США зародився прагматизм — філософська школа, яка вважає, що істина — це не те, що відповідає дійсності, а те що приносить практично корисні результати, те, що працює на нас. Складне в американській культурі не приживається. Не прижився в ній і бюрократичний канцелярит.

Не менш успішно триває в США боротьба з канцеляритом науковим. Практика грантового фінансування дослідів і публікацій передбачає конкурсні засади, змагальність, конкуренцію. Шансів перемогти більше в того, кого більше читають і частіше цитують. Претенденти самі зацікавлені, щоб їхні публікації здобували серед колег позитивний розголос. Умовою надання грантів (надто для гуманітаріїв, суспільствознавців) часто є вимога популяризації своїх знахідок, на що призначають частину коштів. І той, хто не вміє вправно орудувати пером або кохається в науковому жаргоні, заздалегідь ставить себе в програшні умови й зрештою втрачає конкурентоспроможність.

Слід згадати й про добре продуману процедуру прийняття до друку наукових статей. Академічні часописи (не лише в США, а й на Заході загалом) залежать від наукометричних рейтингів, а тому зацікавлені публікувати не абищо, а тільки найновіше, найцікавіше, найактуальніше — те, що потім багато разів цитуватиметься. Тим-то редакції за допомогою «сліпого» рецензування відбирають матеріали дуже прискіпливо, рішуче відсортовуючи вторинні, псевдонаукові, незграбно написані статті. Деякі редакції у вимогах до авторів прямо зазначають, що матеріал треба викладати чітко, максимально просто, без непотрібних неологізмів і наукового жаргону.

У редакціях і видавництвах мовна якість рукописів (не тільки наукових) оцінюється за допомогою формул читабельності. Скажімо, формула Р. Флеша враховує середню кількість складів у словах і середню кількість слів у реченнях. Чим нижчі ці два показники, тим легше читати текст, і навпаки [14]. Очевидно, що тексти, де середня кількість перевищує умовну величину, мають бути забраковані. Правда, не слід забувати, що формули читабельності, попри всю свою корисність, — не основний, а допоміжний засіб для оцінювання написаного. Адже вимірюють вони переважно формальні показники, але не цінність змісту. Якісну оцінку здатна дати тільки людина (редактор, рецензент, читач).

У наші дні на допомогу викривачам наукового жаргону та інших виявів псевдонауки приходять комп'ютерна техніка. Так, у США ентузіасти створили програму «SCIgen», що автоматично породжує випадкові тексти [24]. Ці тексти нашпиговані таблицями, графіками, примітками, «розумними» термінами й зовні нагадують солідну наукову статтю, хоч за змістом є абсолютно безглуздими. Їхня мова — жаргон чистої води. На одну з поважних конференцій розробники програми надіслали написану в такий спосіб доповідь «Router: A Methodology for the Typical Unification of Access Points and Redundancy» й незабаром... дістали запрошення стати її учасниками. Після того, як автори розкрили містифікацію, конференція з ганьбою була позбавлена фінансування.

Практика показує, що викриття такого роду, як і взагалі висміювання, — навіть дієвіший засіб боротьби з псевдонаукою, ніж повчальні напучування, беззуба критика чи презирливе нехтування.

Стосовно жаргону Вольтер казав: «Здоровому глуздові достатньо трохи уваги, щоб одразу помітити його сміховинність і почати шукати істину в іншому напрямі» [1, с 243]. Цю думку поділяв і Дж. Орвелл, який уважав, що висміювання здатне «викорінити моду на подвійне заперечення *not in-*, скоротити кількість латинізмів і грецизмів у пересічному реченні, витіснити чужомовні фрази та недоречні терміни й, загалом, визнати претензійність немодною» [19, с. 227].

І не варто гадати, що ці надії марні. Наприклад, славетна п'єса Мольєра «Кумедні манірниці» (1659), в якій ядуче висміяно смаки великосвітської знаті, практично звела нанівець преціозний стиль, що прижився в тогочасному французькому письменстві, а саме слово *преціозний* набуло глузливого змісту [6, с 9]. Уже в наш час французи М. — А. Бюрньє та П. Рамбо випустили такий собі пародійний розмовник з метою навчити пересічних громадян мови тамтешніх «інтелектуалів». Запитання «Чи не здається вам, що мовлення Ролана Барта заскладне для самих французів?» автори рекомендують висловити в такій формі: «Чи не є Ролан Барт у своїй макрологічній функції занадто заградно-заборонним навіть для галліцистської інтерпретації?». Нехитру думку «Я вільно розмовляю мовою Р. Б.» краще сформулювати так: «Мое висловлювання набуває свою текстуальність через Р. Б. у дзеркальному відображенні». Замість «Я сьогодні почуваюся зле» ліпше сказати: «Що ж до мого самовідчуття, то мене можна було б звинуватити у труднощах світоперебування» [2, с 283–284].

Англійський збірник «Політологи сміються» містить «капосні поради» молодим науковцям:

- Якщо політологи застосовують методи множинної регресії або факторного аналізу, використовують ортогональні та косі ротації, отже, ці методи потрібні й вам. Отримаєте результати, які неможливо зрозуміти, зате легко опублікувати.

- Якщо ви вже маєте для загальнозрозумілого поняття узвичаєний термін, не прогавайте можливості створити новий.

- Якщо маєте справу з якоюсь достереженою або уявною закономірністю, називайте її *структурою*.

- Якщо вам складно відрізнити здогади, припущення, погляди, схильності та встановлені факти, називайте їх *теоріями*.

• Якщо вживаєте термін *парадигма*, в жодному разі не уточнюйте, що маєте на увазі — модель, метод, низку аксіом чи епістемологічний критерій.

• Якщо не можете ясно викласти ідею, починайте копичити приклади. Ми зрештою зрозуміємо, до чого ви хилите [26, с 102–103, 116–117].

У наші дні науковий жаргон беруть на кпини у всесвітній мережі. Скажімо, на сайті Пропам'ятної книгозбірні Д. Шварца під гаслом «Модна, жаргонізована тьмяність стилю не замінює ясної глибини» («A stylish, jargon-filled opacity of style does not substitute for lucid profundity») організовано «нагляд» за жаргонними фразами в англomовній науковій літературі («Jargon Watch»). Перлом у цій колекції є речення: *Ontologically, I have prioritized the triunity of space, time and causality; stressed the fivefold causal chain consisting, typically, in the transfactual efficacy of the generative mechanism of structures, the rhythmic (viz., irreducibly tensed A-serial spatializing processual) exercise of their causal powers, potentially mediated by the holistic causality and intra-activity of an (in general) partial totality, dependent in the human sphere upon the embodied intentional causal agency of emergent structurata, codetermining a concretely singularized conjunctural outcome* [16].

Нарешті, у США та країнах Західної Європи для студентів, аспірантів і вчених виходять десятки, як не сотні практичних посібників зі стильової майстерності. Причому як загальнонаукові [12; 15; 17], так і спеціалізовані — для біологів, медиків, економістів, хіміків, інженерів тощо [13; 20; 25]. Уявлення про їхній зміст і скерованість дають підзаголовки та анотації: «поради зі структурування тексту», «рецепти ясності», «путівник до кращого стилю», «від автора до читача», «шість кроків до успіху», «як перетворити розвідку на статтю», «як писати, щоб перемогти» тощо. У зарубіжній практичній стилістиці сформувався цілий напрям — риторика науки. Крім суто мовних, ці посібники порушують й інші дотичні теми: як планувати час на писання, в які години краще працювати, як і коли залучати співавторів, як робити таблиці й графіки, як оформляти цитати, як редагувати самого себе, як обирати журнал для публікації, як справити добре враження на редактора, і навіть як організовувати спільноти для взаєморецензування та вдосконалення літературних навичок.

Результати боротьби з науковим жаргоном очевидні. Багато хто визнає, що читати англомовні наукові тексти часом буває легше, ніж українськомовні, — перші більш переконливі, більш «людяні», наближені до читача (*friendly to a reader*). Зазвичай у них дотримано всі головні комунікативні якості наукового мовлення — ясність, стислість, точність, логічність.

А чи ведуть боротьбу з канцеляритом (бюрократичним і науковим) на батьківщині Корнія Чуковського? Сучасні посібники з російського ділового мовлення загалом засуджують канцелярський тип мовлення як такий, що суперечить завданням справочинства, знижує його комунікативну ефективність. У збірниках вправ майбутніх чинowników привчають усувати або, принаймні, пом'якшувати канцелярський характер висловлювань: знаходити й замінити «універсальні» слова, недоречні мовні штампи тощо.

Проте на державному рівні якихось виявів боротьби з канцеляритом не спостерігається. Ніяких указів чи розпоряджень, на кшталт американських, ніхто не видає. Та й пересічні громадяни не надто переймаються тим, що в законодавстві та в інших управлінських документах їм не все буває зрозумілим. Канцелярит у російській діловій (і не тільки діловій) мові квітне й далі.

Чи не єдина сфера, що швидко й рішуче позбулася його, — це журналістика. Якщо за радянських часів матеріали на політичні теми були безнадійно зіпсуті новомовою, то нині, коли майже всі російські ЗМІ потрапили на комерційні рейки, їхня стилістика змінилася до невпізнанності. У боротьбі за увагу й гаманець читача журналісти мерщій відкинули «дерев'яний» стиль, і тепер їхні тексти вражають мовним розмаїттям і яскравою авторською індивідуальністю. Тобто новомову було успішно подолано фінансовими чинниками.

Що ж до боротьби з науковим жаргоном, то тут успіхи більш ніж скромні. Ось кілька відгуків поважних російських учених.

Літературознавець Д. С. Лихачов: «У нас часто говорять про те, що наукові праці й підручники пишуть сухою, насиченою канцелярськими зворотами мовою. Особливо з цього погляду «дістається» працям із літературознавства й історії. І здебільшого ці закиди слухні» [4, с 62].

Фізико-географ С. В. Калесник: «Чудово усвідомлюючи, що мова наукової статті не може й не повинна бути мовою художнього твору, ми разом із тим мусимо гірко пожалкувати, що в дуже багатьох учених виробився якийсь стандартний, науково-канцелярський стиль, що робить весь виклад сірим і вбогим» [3, с 107].

Медик Д. С. Саркісов: «Чому ми щоразу більше поступаємося «давнім» авторам у яскравості, образності висловлення думок, простоті й красі наукової мови, яка в нас дедалі більше стає штампованою, сухою, сповненою незграбних, вузькофахових термінів, а часом і зовсім незрозумілих фраз?» [7, с. 466].

Молодші покоління в усвітній мережі пародіюють науковий жаргон, «перелицьовуючи» ним відомі прислів'я:

*Хочеш жить,
умей вертеться*

Условием выживания биологической особи является ее перемещение по криволинейной замкнутой траектории.

*Стрелянного воробья
на мякине не проведешь*

Пернатые сельскохозяйственные вредители, ранее пораженные огнестрельным оружием, способны без труда декодировать зрительные образы отдельных видов отходов мукомольного производства.

*Назвался груздём —
полезай в кузов*

Результатом самоотождествления с определенным видом мицетов является акт целенаправленного движения в изготовленную путем ручного плетения емкость.

Як і у випадку з діловим канцеляритом, на словах науковий жаргон засуджують, а на ділі з ним ніхто серйозно не бореться. Гадаємо, що й тут одна з причин може корінитися в національному характері. Після мандрівки в пореволюційну Росію класик англійської літератури згадував: «Безконечні балачки там, де потрібно діяти, вагання, байдужість, що загрожують катастрофою, проречисті декларації, повсюдні нещирість і млявість — усе це відвернуло мене від Росії та росіян» [18, с 125].

Не варт, однак, тішити себе ілюзією, що українська літературна мова має імунітет від цих двох стильових хвороб. Зовсім ні. Від радянських часів вона теж успадкувала і бюрократичний канцелярит, і науковий жаргон. Про перший з них красномовний відгук лишив колишній міністр економічного розвитку і торгівлі України П. М. Шеремета, коли пояснював причини своєї відставки: «Я, отримуючи документи в цій старій вчорашній системі, просто читаю, читаю, читаю, читаю, читаю. Кожне слово розумію – думку зрозуміти не можу. Я звик, що в реченні є підмет і присудок, указано час і місце. Тоді я можу зрозуміти. Перше, що я робив, коли читав, шукав підмет, тобто хто повинен це зробити: ми повинні це зробити, чи нам повинні це зробити, чи хто повинен це зробити? Потім шукаю присудок — *внести, розробити, відмовитися*. А він десь захований. Пишеться речення таким чином: *зважаючи на, розпорядження таке-то, незважаючи на відмову таких-то органів, на такі-то розпорядження*, бо треба прикрити себе з усіх сторін. Бо якщо раптом течія зміниться й думки зміняться, то ми прикрилися. Звісно, нові люди не дуже володіють цією мовою, та й чи повинні вони володіти вчорашньою мовою?» [5]. Практику масованого спотворення наукового стилю в сучасних українськомовних текстах докладно проаналізовано в спеціальній монографії [8]. Отже, те, що сказано в цій статті про російську мову, не меншою мірою стосується й мови української.

Нині Україна, прагнучи доєднатися до країн вільного світу, активно переймає західні зразки в законодавстві, управлінні, економіці, науці, культурі, освіті, мові. Вважаємо, незайве було б нам узяти на озброєння й багатий досвід боротьби з бюрократичним канцеляритом та науковим жаргоном. Причому тільки усвідомити проблему чи багато говорити про неї – мало. Головне — діяти.

Список літератури

1. Вольтер. Философские сочинения / Вольтер. — М.: Наука, 1988. — 75 с.
2. Зельдин Т. Всё о французах: научно-популярная литература / Т. Зельдин; пер. с фр. С. Г. Ломидзе; ред.: Л. И. Двинаина, В. А. Батасова. — М.: Прогресс, 1989. — 440 с.
3. Калесник С. В. Проблемы физической географии / С. В. Калесник. — Л.: Наука, 1984. — 288 с.

4. Лихачёв Д. С. Письма о добром / Д. С. Лихачев. — М.: Наука, 2006. — 319 с.
5. «Павло Шеремета заявив, що не планує бути народним депутатом» // www.youtube.com/watch?v=JAvjoq4rnB8 (опубл. 21 серп. 2014 р.).
6. Пащенко В. Нищівний сміх Мольєра / В. Пащенко // Мольєр. Комедії; пер. з фр. — К.: Дніпро, 1981. — С. 5-23.
7. Саркисов С. Д. Очерки истории общей патологии / С. Д. Саркисов. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Медицина, 1993. — 509 с.
8. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю / П. О. Селігей. — К.: Видавн. дім «Киево-Могилянська академія», 2016. — 627 с.
9. Чуковский К. И. Живой как жизнь: О русском языке / К. И. Чуковский. — М.: Время, 2014. — 252 с.
10. Чуковский Корней. Сочинения / Корней Чуковский: [в 2 т.]. — М.: Правда, 1990. — Т. 1. — 645 с.
11. Baldwin C. *Plain Language and the Document Revolution* / C. Baldwin. — Washington: Lamp Lighter Press, 1999. — 172 p.
12. Day R. A. *How to Write and Publish a Scientific Paper* / R. A. Day, B. Gastel. — [6-th ed.]. — Westport: Greenwood Press, 2006. — 320 p.
13. Dodd J. S. *The American Chemical Society Style Guide: A Manual for Authors and Editors*. — [2-ed.]. — Washington, DC: ACS, 1997. — 460 s.
14. Flesch R. *How to Write Plain English*. — New York: Harper and Row, 1979. — 126 p.
15. Goldbort R. *Writing for Science*. — New Haven: Yale University Press, 2006. — 352 p.
16. Jargon Watch. — Режим доступу: www2.liu.edu/cwis/cwp/library/jargon.htm (14.03.2015).
17. Katz M. J. *From Research to Manuscript. A Guide to Scientific Writing*. — [2-nd ed.]. — Dordrecht: Springer, 2009. — 210 p.
18. Maugham W. S. *The Summing Up*. — New York: New American Library, 1951. — 194 p.
19. Orwell G. *Politics and the English Language* // *The English Language. Essays by Linguists and Men of Letters*: [in 2 vols]. — Cambridge: Cambridge University Press, 1969. — Vol. 2. — P. 217-228.
20. Pechenik J. A. *A Short Guide to Writing about Biology*. — [6-th ed.]. — Harlow: Longman, 2006. — 256 p.
21. *Plain Language in Government Writing: Memorandum for the Heads of Executive Departments and Agencies Subject // The Code of Federal Regulations of the United States of America*. — Washington: U. S. Government Printing Office, 1999. — P. 289.
22. *Plain Language: Principles and Practice* / Ed. by E. Steinberg. — Detroit: Wayne State University Press, 1991. — 258 p.

23. Redish J. C. The Plain English Movement // *The English Language Today* / Ed. by S. Greenbaum. — New York: Pergamon Press, 1985. — P. 125–138.
24. SCigen — An Automatic CS Paper Generator. — Режим доступа: www.pdos.csail.mit.edu/scigen/ (01. 02. 2015).
25. The Economist Style Guide: The Bestselling Guide to English Usage. — [10-th ed.]. — London: Profile Books, 2010. — 264 p.
26. The Wit and Humour of Political Science / L. Sigelman, K. Newton, K. Meier, B. Grofman. — Colchester: ECPR Press, 2010. — 206 p.

P. Selihey

THE STRUGGLE AGAINST BUREAUCRATESE AND ACADEMESE (FROM FOREIGN EXPERIENCE)

The article contains a comparative overview of the struggle against distortions of official and academic discourses in the United States and the Russian Federation. It is noted that newspeak and bureaucratese have many common stylistic traits («split» predicates, abuse of verbal nouns, chains of nouns in the genitive case, long and tangled sentences).

In the US bureaucratese is condemned as unnatural, stylistically and ethically abnormal phenomenon. Human rights and social justice provides for freedom access to educational, medical, legal, financial and economic information. So civil activists of the Plain Language Movement urges officials to simplify the language of official papers. Since the 1970s, the US government obliges officials communicate with citizens simply and clearly, avoiding bureaucratese. State acts and orders must be written in layman's terms.

Struggle with academese is carried out successfully as well. It's facilitated by practice of research grant funding, well-thought-out procedure of academic articles acceptance for publications, the quality assessment of manuscript language by readability formulas, the availability of practical manuals on stylistic skill for scientists. The results of the struggle with academese are obvious. Many peoples admit that English-language academic texts are sometimes easier to read, than Ukrainian-language ones, because the former are more friendly to a reader.

In the RF bureaucratese and academese are blamed in word only, but not with actions. At the state level neither relevant decrees nor orders are not

issued. Ordinary citizens are not too concerned about the fact that in the legislation something it is clear for them.

Since the Soviet times Ukrainian literary language inherited both bureaucratese and academesse. The conclusion is that the positive experience of this struggle should be used in the Ukrainian language realities.

Keywords: official style, academic style, Newspeak, bureaucratese, academesse, English, Russian, Ukrainian.

Матеріал надійшов 08.11.2016